

ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΚΑΙ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ. Η ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΦΥΣΙΚΩΝ ΠΕΡΙΟΧΩΝ ΚΑΙ Η ΛΑΝΘΑΣΜΕΝΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ (Νοέμβριος 2011)

Συγγραφέας: ΚΙΜΩΝ ΧΑΤΖΗΜΠΙΡΟΣ

Η κρίση συνδέεται με λανθασμένες στρατηγικές των ελληνικών κυβερνήσεων, όχι μόνο στην οικονομία αλλά σε πολλούς τομείς. Χαρακτηριστικό πρόσφατο παράδειγμα αποτελεί ο Νόμος περί διατήρησης της βιοποικιλότητας, που ψηφίστηκε πριν από λίγους μήνες. Διέπεται στο σύνολό του από μια ξεπερασμένη λογική που χωρίζει το φυσικό περιβάλλον σε δύο μέρη: α) προστατευόμενες περιοχές, όπου περιορίζονται ασφυκτικά οι ανθρώπινες δραστηριότητες, β) το υπόλοιπο, που αφήνεται σε μια αλόγιστη ανάπτυξη.

Δυστυχώς, το αρμόδιο υπουργείο αγνόησε έγκαιρες σχετικές προειδοποιήσεις, όπως η τεκμηριωμένη Γνώμη της ΟΚΕ. Η Ευρωπαϊκή Κοινότητα θεσμοθέτησε αυτό το γνωμοδοτικό όργανο από το 1957, για να προωθεί τον κοινωνικό διάλογο μεταξύ των εκπροσωπούμενων συμφερόντων, δηλαδή επιχειρηματιών, μισθωτών, αγροτών, ελεύθερων επαγγελματιών, Τοπικής Αυτοδιοίκησης και καταναλωτών, διαμορφώνοντας κοινώς αποδεκτές θέσεις για σημαντικά ζητήματα. Στην Ελλάδα ιδρύθηκε το 1994 και κατοχυρώθηκε με ειδική πρόβλεψη στο Σύνταγμα του 2001. Η επιστημονική αξιολόγηση του νομοσχεδίου της βιοποικιλότητας από την ΟΚΕ εστίασε στην ανάγκη να μην απαγορεύονται εκ των προτέρων και οριζοντίως οι παραγωγικές δραστηριότητες, αλλά, αντίθετα, να επιτρέπονται υπό συγκεκριμένες σαφώς καθοριζόμενες προϋποθέσεις, ανάλογα με την οικολογική ευαισθησία κάθε περιοχής. Όπου εκδηλώνεται άμεσος κίνδυνος οικολογικής απώλειας, να εφαρμόζονται αυστηρά προσωρινοί περιορισμοί. Η προσέγγιση αυτή συμβαδίζει με τη λογική της πράσινης ανάπτυξης, όπου η φύση και η ανθρώπινη ευημερία αλληλοϋποστηρίζονται.

Οι ευρωπαϊκές οδηγίες δεν θέτουν γενικές απαγορευτικές διατάξεις για ανθρώπινες δραστηριότητες εντός περιοχών Natura 2000, αλλά συνιστούν την κατά περίπτωση εξέταση με σκοπό τη διατήρηση των συγκεκριμένων οικολογικών αξιών. Η

ΟΚΕ εκτίμησε ότι καθοριστική σημασία για την αδειοδότηση ενός έργου σε ευαίσθητη περιοχή έχει η αντικειμενική μελέτη των επιδράσεων του και όχι η φύση του έργου καθεαυτή. Η αναζωογόνηση των παραγωγικών δραστηριοτήτων στην ύπαιθρο απαιτεί την αναζήτηση εποικοδομητικών τρόπων συνεργασίας αγροτικής παραγωγής, αλιείας, ενέργειας, τουρισμού, βιομηχανίας με την έμπρακτη προστασία της φύσης.

Η ΟΚΕ θεώρησε το νομοθέτημα πολύπλοκο και μη εφαρμόσιμο. Χωρίς τη δραστική απλούστευση, η αναπόφευκτη σύγχυση τόσο των αρμόδιων υπαλλήλων όσο και των πολιτών θα υπονομεύει τις όποιες φιλότιμες προσπάθειες προστασίας. Πράγματι, το νομοθέτημα προβλέπει ούτε λίγο ούτε πολύ εννέα διαφορετικές κατηγορίες προστατευόμενων περιοχών, ενώ θα μπορούσαν να είναι μόνον τρεις! Ούτε η ουσιαστική προστασία ούτε η ευρωπαϊκή νομοθεσία απαιτούσαν τόσο πολλές επικαλυπτόμενες κατηγορίες προστατευόμενων περιοχών. Επιπλέον το νομοθέτημα, αντανακλώντας μάλλον τη στενή οπτική κάποιων μελών περιβαλλοντικών οργανώσεων, ακολουθεί τη μέθοδο του αφ' υψηλού σχεδιασμού πραγμάτων που επηρεάζουν την καθημερινή ζωή και τις ελπίδες των ανθρώπων. Όσα περιβαλλοντικά στελέχη είχαν καταφέρει τα προηγούμενα χρόνια να κτίσουν δύσκολες συνεργασίες με ψαράδες, αγρότες κ.λπ. θα αντιμετωπίσουν τώρα μια ανανεωμένη έλλειψη εμπιστοσύνης από τους κατοίκους των χωριών. Δεν εξασφαλίζεται η αρμονική συνύπαρξη και επομένως η μακροπρόθεσμη προστασία της φύσης, αν οι απαγορεύσεις δεν συζητούνται με τις τοπικές κοινωνίες. Η ειλικρινής ανταλλαγή απόψεων οδηγεί σε κατανόηση, καλύτερη εφαρμογή του νόμου αλλά και σε βελτίωσή του με εποικοδομητικές προτάσεις που οι άνθρωποι της περιοχής είναι συχνά σε θέση να κάνουν.

Το νομοθέτημα ήλθε στη δημοσιότητα κυρίως με αφορμή το επίμαχο ζήτημα της δόμησης εντός των περιοχών Natura 2000. Η ΟΚΕ εκτίμησε ότι η περιβαλλοντικά άστοχη προσέγγισή του, που δημιουργεί σε πολλούς και έντονο αίσθημα αδικίας, θα καταλήξει μάλλον σε έξαρση της αυθαιρεσίας. Μπορεί σε κάποιες περιοχές η δόμηση να βλάπτει τη βιοποικιλότητα, οπότε πρέπει να σταματήσει ακόμα και σε εκτάσεις άνω των 10 στρεμμάτων. Σε άλλες μπορεί να χρειάζονται διαφορετικοί οικολογικοί περιορισμοί και η δόμηση να μην είναι σημαντικός παράγων. Είναι λάθος οι χωροταξικού τύπου οριζόντιες προσεγγίσεις να καθορίζουν τα μέτρα προστασίας των

φυσικών περιοχών. Αυτά πρέπει να εξειδικεύονται ανάλογα με τις ανάγκες των διαφόρων ειδών χλωρίδας ή πανίδας, των οικοσυστημάτων, των τοπίων. Εξάλλου, η οριοθέτηση των περιοχών Natura 2000 έγινε πρόχειρα προ εικοσαετίας και είναι επιστημονικά αμφιλεγόμενη.

Τελικά το νομοθέτημα καταφέρνει και την τοπική ανάπτυξη να εμποδίσει και την προστασία της βιοποικιλότητας να υπονομεύσει. Δεν είναι τυχαίο ότι, αγνοώντας το συμβολικό επίπεδο, περιέχει μόνον άχαρους γραφειοκρατικούς όρους που αναστέλλουν τη συναισθηματική ταύτιση του πολίτη. Δεκαετίες πριν, σοφότεροι νομοθέτες είχαν προβάλει σαγηνευτικούς όρους: εθνικός δρυμός, αισθητικό δάσος, μνημείο της φύσης, τοπίο ιδιαιτέρου φυσικού κάλλους.

Το άρθρο δημοσιεύθηκε στην Εφημερίδα «ΤΑ ΝΕΑ», 10 Οκτωβρίου 2011.